

УДК 159.98

Анастасія Володимирівна ГАВРИЛОВА,

курсант 4 курсу соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту України (м. Харків);

Тетяна Василівна СЕЛЮКОВА,

старший викладач кафедри психології діяльності
в особливих умовах Національного університету
цивільного захисту України (м. Харків);
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9038-2775>

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО РЯТУВАЛЬНИКА

В роботі проаналізовано різні підходи до визначення поняття «саморегуляція», представлені її складові та їх характеристики. Представлена актуальність вивчення даного психологічного феномену саме в руслі професії ризиконебезпечної професії – рятувальник, а також результати дослідження особливостей саморегуляції майбутніх рятувальників.

Ключові слова: психічна саморегуляція, рятувальник, психо-емоційне напруження.

Діяльність працівників правоохоронних, військових, аварійно-рятувальних структур, спеціально навчених й атестованих для проведення пошуково-рятувальних, протипожежних та інших невідкладних професійних робіт, як зазначає Ю. С. Шойгу, можна описати як ту, що підлягає під дію значної кількості психологічних стрес-факторів і характеризується високими нервово-психічними й фізичними навантаженнями, що висуває підвищені вимоги не лише до рівня професіоналізму особистості, але й до її психологічних якостей. Серед таких факторів знаходиться дефіцит часу, висока відповідальність, інформаційна й ситуативна невизначеність, емоційна насиченість переживань, пов'язаних не лише з руйнуванням будівель, майна, але й із загиблими [1, с. 4]. А. А. Андрєєв, аналізуючи професійну діяльність рятувальників говорить, що вона пов'язана зі значним психо-емоційним напруженням й перенавантаженнями, високим рівнем відповідальності й необхідністю швидкого прийняття адекватних рішень й злагоджених дій в нестабільних умовах, що швидко змінюються [2, с. 9]. Однак, так як характер й наслідки

надзвичайних ситуацій неможливо спрогнозувати через психотравмуючі фактори, що ускладнюються, то вивчення професійної діяльності рятувальників потребує постійного розвитку й удосконалення.

Щодо саморегуляції особистості рятувальника маємо підкреслити, що саме вона відіграє значну роль в розвитку стійкості до стрес-факторів. Тобто, в контексті нашої роботи, саморегуляція розглядається саме як функціональний засіб суб'єкта професійної діяльності для реалізації власної активності й протистояння стресорам [3, с. 67].

Тривалі нервові навантаження здатні «знищити» найміцніший організм, тому кожен рятувальник повинен вміти вчасно помітити вплив стресогенних факторів, швидко і ефективно «розрядити» психічну напруженість, що виникла, зняти негативний емоційний стан, знизити больові відчуття. Не менш важливою в діяльності рятувальника є здатність миттєво задіяти саморегуляцію.

Для визначення наявності даного вміння в майбутніх рятувальників нами було досліджено 74 курсанти Національного університету цивільного захисту України за допомогою методики В. І. Моросанової «Стиль саморегуляції поведінки», яка направлена на вивчення індивідуального стилю саморегуляції довільної активності людини. Аналізуючи отримані дані, вважаємо за необхідне зазначити результати. У майбутніх рятувальників на високому рівні розвинуті уявлення про зовнішні і внутрішні значущі умови, котрі будуть впливати на хід виконання професійної діяльності, вони усвідомлюють, деталізують й адекватно сприймають те, що сприяє досягненню мети, відповідно, здатні до виділення значущого серед потоку інформації, що на них направлений (шкала «Моделювання»).

За шкалою «Гнучкості» можемо зазначити, що для респондентів характерна регуляторна гнучкість, а саме вони здатні перебудовувати та вносити корекції в систему саморегуляції при зміні зовнішніх і внутрішніх умов, крім того, визначається спроможність самостійно осмислити та проаналізувати ситуацію, що склалась, висунути раціональне та адекватне даним умовам рішення, а також застосувати його відповідно обставинам, що склалися.

За шкалами «Планування», «Програмування», «Оцінка результатів», «Самостійність» та «Загальний рівень розвитку саморегуляції» зазначимо, що респонденти вміють висувати та планувати й програмувати діяльність щодо досягнення цілей, а також володіють сформованою індивідуальною системою усвідомленої саморегуляції довільної активності, їм доволі легко адекватно оцінити себе та результати власної діяльності, так як вони намагаються бути кращими й відповідальними, а відповідно намагаються виконати професійну задачу у відповідності до стандартів та норм, які її регламентують.

Тож, можемо підсумувати вищесказане наступним чином: майбутніх рятувальників НУЦЗУ відрізняють гнучкість поведінки, розвинута здатність моделювати умови власної, в тому числу професійної, діяльності, а також рівень загальної саморегуляції. У представників даної групи розвинута здатність до саморегуляції в залежності від зміни зовнішніх й внутрішніх умов, котрі вони можуть відстежувати доволі швидко, можуть в більшій мірі оцінювати обставини, котрі сприяють досягненню цілі в даній ситуації, а також і в майбутньому.

Так як рятувальник виконує свої професійні обов'язки, перебуваючи в постійному контакті з людьми, що знаходяться в стресовій ситуації, колегами, представниками взаємодіючих органів і служб, журналістами, в умовах виникнення напруженості, порушення емоційної рівноваги, то це доволі часто призводить до порушення внутрішніх психічних станів, зниження волевої готовності до негайної дії і негативно впливає на виконання службових завдань.

Тож, для ефективного та результативного впливу на процес розвитку у майбутніх рятувальників здатності до саморегуляції необхідно вивчати систему показників, які б забезпечували гармонічний її розвиток, а також важливо приділяти увагу нормуванню зовнішніх проявів культури поведінки майбутніх рятувальників як зовнішніх засобів впливу на процес вдосконалення саморегуляції, вміння домагатися ними необхідного сприйняття іншими своєї індивідуальності.

Список бібліографічних посилань

1. Шойгу Ю. С. Профессиональный психологический отбор курсантов вузов МЧС России – будущих спасателей: обоснование

психодиагностического инструментария : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 05.26.02. СПб., 2003. 21 с.

2. Андреев А. А. Состояние здоровья профессиональных спасателей МЧС России и направления оптимизации лечебно-профилактической помощи : дис. ... канд. тех. наук : 05.26.02. СПб., 2007. 113 с.

3. Моросанова В. И. Саморегуляция и индивидуальность человека. М. : Наука, 2010. 518 с.

Одержано 15.03.2018

Проанализированы различные подходы к определению понятия «саморегуляция», представлены ее составляющие и их характеристика. Представлена актуальность изучения данного психологического феномена именно в русле профессии рискованного профиля – спасатель, а также результаты исследования особенностей саморегуляции будущих спасателей.

Ключевые слова: психическая саморегуляция, спасатель, психоэмоциональное напряжение.

УДК 037.011.33(477)-057.30

Сергій Петрович ГІРЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,

заступник декана факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4871-5481>

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Розглянуто деякі професійно-педагогічні аспекти конфліктологічної підготовки працівників поліції на етапі професійного навчання в умовах реформування відомчої освіти МВС. Визначені окремі компоненти конфліктної взаємодії поліцейських в службових ситуаціях, проаналізовані педагогічні рівні та механізми розвитку особистісної конфліктологічної культури працівників підрозділів Національної поліції України в процесі фахової підготовки.

Ключові слова: комунікація, конфлікт, конфліктологічна культура, освіта, поліція, реформа, стратегія.